

Од свих замерки кој

е се упућују на рачун Српске напредне странке откако је она израсла у најјачу опозициону странку, можда је најчешће понављана она по којој „Напредњаци немају програм“. Ова критика се може тумачити на два начина. С једне стране, с обзиром на петооктобарско искуство са ДОС-ом, који такође није имао програм, већ само тзв. Уговор са Србијом по тачкама, више је него оправдана стрепња многих да опет, „гласајући за промене“ – а не тражећи ништа специфичније од странке или коалиције којој би дали подршку и/или глас – не буду на сличан циничан и бруталан начин изневерени. И то је сасвим легитимно становиште. С друге стране су они који се, свесно или несвесно, стављају у службу садашње владајуће коалиције, тј. садашњег владајућег нео-титоистичког естаблишмента у Србији и, не базирајући се на чињеницу да се садашње странке на власти суштински не придржавају својих прокламованих програма и да су, у време скоро потпуне медијско-страначке диктатуре над јавним простором и дискурсом, страначки програми нешто што уопште није подложно било каквој демократској контроли или преиспитивању, користе аргумент о „недостатку напредњачког програма“ само као начин да дезавуишу тренутно најозбиљније потенцијалне алтернативе садашњој власти.

Међутим, питање имања или немања програма се само по себи намеће и мимо изречених критика. Истина је да је, у начелу, потенцијалним бирачима тешко да знају зашто гласају ако учесници на изборима немају јасно истакнуте програме, као што је и тешко да бирачи те исте странке, у случају њеног доласка на власт, немају ништа чврсто нашта могу да се позову када буду оцењивали њен рад – с обзиром да се предизборна обећања обично развеју као измаглица под пролећним сунцем. Међутим, истина је и то да ретко ко стварно више и чита страначке програме, и да се људи махом ослањају управо на предизборна обећања и, још више, на спољашње утиске и личне афинитете када гласају. Наравно, можда је најбитнија ставка та да странкама и њиховим евентуалним програмима и обећањима мало ко више верује. Током дводеценијског искуства са наводним вишепартизмом, већина народа је схватила да чак и најбоље написани, најнадахнутији, најстручнији и привидно најдобронамернији програм није никаква гаранција да ће се било која његова тачка спровести у дело. Стога се вероватно може рећи да је дошло време када људе једноставно не треба ни оптерећивати предугачким програмима и манифестима, јер су људи већином од тога уморни, а и скептични да нешто што (исувише) добро звучи може и да се спроведе. И то је легитимно.

Код Напредњака постоји још један моменат. Наиме, очигледно је било и пре недавног

Пише: Александар Павић
недеља, 21 новембар 2010 14:59

великог скупа у Београдској арени, да чланство странке није нужно у сагласју са реториком страначког врха. Аплаузи или негодовања упућени присутним припадницима страног дипломатског кора јасно су показали да је чланство Напредњака у суштини ипак и даље „народњачко-национално“, тј. да је оно у доброј мери представља оно флуидно гласачко тело које се од 1990. до данас прелива преко и између СПО, СПС-а, СРС-а и ДСС-а. То гласачко тело, сигурно далеко највеће у Србији када је у пуној мери мобилисано, за све ове године још није нашло чврсто упориште, тако делећи судбину српске државности, којој оно, из разних идеолошких, класних, образовних или социјалних праваца, неуморно, инстинктивно тежи као биљка према светлости.

Сада, с правом или не, то гласачко тело у напредњачком врху, а првенствено у дугогодишњој десној руци Војислава Шешеља, Томиславу Николићу, види тренутно најперспективнијег настављача тих тежњи. И очигледно је да, после две године постојања, ни агресивна евро-реторика Николића и Вучића није „охладила“ народњачко-националне наде које се у њих полажу. Напротив, могло би се претпоставити да се то гласачко тело довољно прекалело током последње две деценије да прихвати – или бар прихвати као легитиман приступ – да не мора баш све да се каже отворено, да неке ствари требају и морају да се подразумевају, да се не би непотребно навукла беда на општу националну ствар. У том смислу су били поучни и Николићеви порази на председничким изборима. Видевши како је било лако домаћим анационалним снагама да мобилишу медијску сатанизацију било ког отворено народњачко-националног кандидата – који би неминовно био везиван за „мрачне деведесете“, и кога би, уз то, западне силе „са гнушањем“ а приори одбациле као легитимног саговорника (а претпоставља се да иза тога следе, не нужно тим редом, санкције и бомбе) – народњачко-националном гласачком телу које сада нагиње Напредњацима није било тешко да схвати – или да бар мисли да је схватило – да кључ изборне победе лежи у томе да се не улази у непотребне реторичке обрачуне са Западом бар пре него што се не обезбеди власт. А и после тога – није толико важно шта јавно говориш, већ шта чиниш, а поготово иза кулиса. Политичари у Републици Српској су добар пример.

Уз домаће су инструктивни и спољни примери. Довољно је окренути се околу себе и видети да се и у свету, 20 година после пада Берлинског зида, међународно-политичка реторика деидеологизовала, да је постала мање конфронтацијна, да се у светским билатералним и мултилатералним односима сада константно тежи реторичком консензусу – чак и тамо где истинског консензуса нема, да се све разлике релативизују у „слагање да се не слажемо“. Сигурно да је, у том смислу, инструктиван пример Русије, која је, настављајући да чврсто заступа своје интересе, омекшала своју реторику и заменила у свом дипломатском речнику реч „Не“ са суптилнијим „Да, али“. Зашто би, дакле, по овој школи мишљења, Срби у томе били изузетак, а међу њима и Напредњаци? Зашто се не би могли имати добри односи са Западом на реторичко-дипломатском нивоу, а у исто време остати чврсто на својим националним позицијама? Ако Руси, чак и кад критикују САД, то неизоставно раде помињући своје „америчке партнере“, зашто ту

лекцију не би научили и ми? И није ли потписивање протокола између Напредњака и Јединствене Русије знак сродности и у том погледу?

Сад, разуме се, горе-написано није и тврдња да је то начин на који напредњачки врх стварно интимно мисли, али јесте тврдња да су то обриси размишљања просечног напредњачког гласача, па чак и бар једног дела активног чланства који се нада и конкретним користима у случају напредњачке изборне победе.

У таквом контексту, детаљан програм не само да није неопходан, већ би, у садашњим условима могао да буде и контрапродуктиван. Дакле, ем би га ретко ко, осим политичких аналитичара и политичких противника и прочитао, ем би му мало ко веровао, ем не би никако могао да одслика двосмисленост која је тренутно, према том начину размишљања, неопходна у јавном политичком животу Србије. Напредњачки врх једноставно рачуна на (оправдани или не) утисак који двојац Николић-Вучић оставља, на неку врсту „тихог разумевања“ успостављеног са делом народњачко-националног гласачког тела, где, после две деценије скоро интимног међусобног дружења, трвења па поновног дружења, неке ствари ипак наводно треба да се „подразумевају“. И, бар засад, чини се да добро рачунају. Спонтани аплаузи-овације упућени руском амбасадору, и звиждуци упућени англо-америчким и германским дипломатама то потврђују.

Међутим, уз претходно-наведене ствари које би се сада чак и могле подразумевати, долази још једна реална могућност – могућност преваре, тј. изневерених очекивања. Јер, с обзиром на огромне притиске којима су тренутно изложени сви садашњи и потенцијални учесници у јавном политичком животу Србије, а с обзиром и на историјска искуства – и то не само она из последње две деценије, увек постоји и оправдан страх да је неко, чак и „народни фаворит“ једноставно – „купљен“. То јест, да није скроз свој. Још горе – сада се већ и код најнаивнијих скоро сигурно јавља бар нелагода, ако не и страх, негде дубоко у подсвести, да опет, по ко зна који пут, могу бити преварени, „преведени жедни преко воде“. То није никаква урођена малодушност, никаква исквареност духа. То је, једноставно, школа живота у Србији, јача од било које вакцине. То је сасвим оправдано осећање, које ниједан учесник на јавној сцени не треба да схвата лично, нити да пренебрегне.

Дакле, без обзира на „тихо разумевање“ које се очигледно великом брзином успоставља између напредњачког врха и доброг дела напредњачко-националног гласачког тела, доза сумње сигурно постоји. И можда би она била јаче изражена – ако ништа а онда у облику апатије – да садашња власт није толико катастрофална да гура све већи број људи ка опцији да „вреди поново ризиковати“, по цени да се поново испадне будала. С

Пише: Александар Павић
недеља, 21 новембар 2010 14:59

тим што, у овој ситуацији, не би требало очекивати да би још једна евентуална превара те врсте прошла некажњено у мери у којој је то досад био случај. Једноставно, ово је тренутно нација чији већ велики део буквално нема шта да изгуби. Нити ће више добро пролазити свесни преваранти, нити ће ико више моћи да рачуна на безгранично народно стрпљење, а камоли разумевање у случају доласка на власт. То је атмосфера која се прави око следећих избора, који ће, бар у том смислу, значити истинску прекретницу.

Да ли ипак све то значи да не треба баш ништа захтевати од тренутно највеће опозиционе странке, да се све некако „подразумева“, да се треба уздати у брзи народни гнев у случају „издаје“ или политичког дебакла по преузимању власти? Одговор је негативан. Јер, нажалост или на срећу, живот и околности су хтели да се појави својеврстан лакмус папир, уз помоћ којег ће многи већ сад, још пре избора, моћи да процене не само евентуалну (не)исправност свог инстинкта да Напредњаке треба подржати „ма шта јавно говорили“, већ и меру њихове суштинске искрености да Србији донесу истинске промене. Тај лакмус папир се зове Телеком Србије А.Д., најпрофитабилније предузеће у Србији, које власт намера да на брзину, што је могуће нетранспарентније и испод цене прода до краја текуће 2010. године.

Дакле, Напредњаци већ сада, независно од тога када избори буду били расписани, имају прилику да покажу да ли су државотворно озбиљни, тиме што ће показати спремност и вољу да се суштински супротставе продаји највреднијег породичног сребра које је, после дивљачке „приватизације“, Србији преостало. Дакле, не само реторички. Имају не само прилику већ и обавезу да кажу шта су све спремни да ураде да спрече да се Телеком прода странцима, да се будуће генерације лише његових сигурних прихода, држава и грађани сигурности у комуникацијама, најбољи електротехнички кадрови доброг запослења, а домаћа телекомуникациона индустрија не само будућег раста, већ и опстанка. Питање спречавања продаје Телекома је толико важно да једноставно не трпи ни реторику, ни фингирано противљење, ни калкулисање. Оно захтева не само декларацију, већ и акцију, јавно изнесен план како да се то зло спречи или поништи одмах по доласку на власт. Притом, продаја Телекома није никаква „европска обавеза“ Србије, тако да нема бојазни од оптужби за „кочење евро-интеграција“.

Ово је тај минимум које потенцијални бирачи, посматрачи и аналитичари могу да захтевају од Напредњака у овом тренутку. Одговор на питање – како намерава да спречите продају Телекома, или да је евентуално поништите? Да ли сте спремни да исти народ из Арене изведете на улицу? Да ли ћете се придружити иницијативи ДСС-а, прикупити стотине хиљада потписа и захтевати да Влада одустане од своје одлуке? Да

Напредњаци – тренутак истине није програм, већ Телеком

Пише: Александар Павић

недеља, 21 новембар 2010 14:59

ли сте спремни да поднесете тужбе због кршења више закона у самом поступку расписивања тендера? Да ли сте спремни да јавно упозорите евентуалне купце да ће им куповина бити правно оспорена, да се неће сматрати легитимном, и да се нећете смирити док се Телеком не буде вратио у власништво грађана Србије?

Дакле, не мора се у овом политичком тренутку баш превише тражити од Напредњака, али се треба тражити минимум који животни тренутак једноставно намеће. Тај минимум је Телеком, тј. спречавање његовог неовлашћеног, нелегитимног отуђивања. Сада су, дакле Напредњаци на потезу. И, ако нису спремни да се врло брзо, до краја новембра изјасне, онда неће преостати ништа друго него да се да за право скептицима с почетка овог текста, и да се констатује да је напредњачка реторика ипак само то – реторика, још једна тактика за освајање власти и привилегија, и ништа више, још једно будуће разочарење.

Ствар око Телекома је једноставно нешто што не трпи одлагање, што не трпи приступ „рекох и спасих душу“, што неће трпети вајкања типа „то није требало урадити“ по доласку на власт. Она већ сад захтева нешто конкретно, нешто оперативно, нешто делотворно од стране оних који претендују да воде државу, тј. да спрече њен тотални распад. И то чак у овом тренутку представља и нешто боље од програма. Представља тренутак истине, којег Напредњаци не могу избећи.

Аутор: Александар Павић

(Фонд стратешке културе)